

KRM-factsheet

Abundantie en verspreiding walvisachtigen (D1C2)

Abundantie en verspreiding van bruinvissen

GES Component/Criteria	D1C2
Goede Milieutoestand (Art 9)	
Nederlandse omschrijving van de GMT	D1C2 ¹ : De populatie van de grijze zeehond (H1364), gewone zeehond (H1365) en de bruinviss (H1351) moet voldoen aan gunstige referentiewaarde voor de populatieomvang (FRP) vanuit de Habitatrichtlijn.
Geüpdate sinds de vorige MS	Ja, nieuwe GMT omschrijving vergeleken met de vorige rapportage van art 9 (2012)
Indicatoren (Art 8)	
Titel	OSPAR: Abundance and Distribution of Cetaceans
Reporting unit	OSPAR Greater North Sea
Bron	OSPAR
URL	https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/intermediate-assessment-2017/biodiversity-status/marine-mammals/abundance-distribution-cetaceans/abundance-and-distribution-cetaceans/

¹ Deze factsheet omvat de KRM-beoordeling voor bruinvissen. In de factsheet D1C1 Abundantie en verspreiding van grijze en gewone zeehonden staat de beoordeling van de grijze en gewone zeehond.

Kernboodschap

OSPAR

Het OSPAR-zeegebied kent een grote verspreiding en abundantie van walvisachtigen, ondanks het feit dat deze lastig te traceren zijn. Sinds 1994 zijn er geen veranderingen waargenomen in de abundantie van witsnuitdolfijnen, dwergvinvissen en bruinvissen; voor andere soorten is er niet genoeg bewijsmateriaal. Bruinvissen en dwergvinvissen hebben zich binnen de Noordzee zuidwaarts verplaatst.

Aanvullende Nederlandse duiding

Dankzij de zuidwaartse verschuiving in de verspreiding van bruinviss en in mindere mate dwergvinvis, is het NCP relatief belangrijker geworden voor deze soorten.

Toelichting Indicator

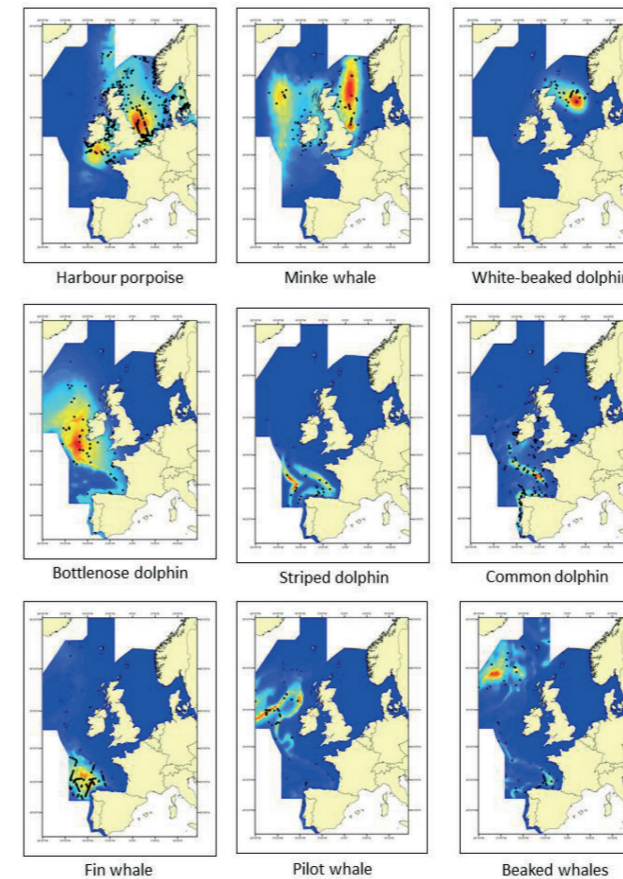
OSPAR

Walvisachtigen zijn een belangrijk onderdeel van de biodiversiteit van de Noordoostelijke Atlantische Oceaan. De abundantie en verspreiding van toppredatoren – wat walvisachtigen zijn – zijn belangrijke indicatoren voor de toestand van het milieu. Ze geven bijvoorbeeld aan hoezeer het voedselweb nog intact is. Binnen de

Noordzee, de Keltische Zee, en de Golf van Biskaje en de Iberische Kust zijn in het recente verleden 36 soorten walvisachtigen waargenomen. Vele hiervan komen breed verspreid in de oceaan voor, worden zelden gezien en zijn lastig te traceren. Deze indicatorbeoordeling beperkt zich daarom tot soorten waarover meer gedegen gegevens beschikbaar zijn. De voornaamste bron voor deze gegevens zijn enkele grootschalige, gerichte survey-onderzoeken.

Sommige menselijke activiteiten beïnvloeden de abundantie en verspreiding van walvisachtigen. In het verleden had de walvisjacht een grote weerslag op populaties. Tegenwoordig is een van de voornaamste doodsoorzaken van kleine walvisachtigen de bijvangst in de visserij. Afzonderlijke dieren ondervinden ook invloed van bedreigingen als chemische verontreiniging en lawaai, ook al zijn de effecten hiervan op populaties nog niet geheel duidelijk.

In deze beoordeling is informatie opgenomen over de abundantie, verspreiding en – waar mogelijk – status van de volgende soorten: bruinviss, zeetuimelaar, witsnuitdolfijn, gewone dolfijn, gestreepte dolfijn, dwergvinvis, gewone vinvis, vriend, potvis en spitsnuitdolfijn (laatstgenoemde als samengestelde familie). Ook de Habitatrichtlijn van de Europese Unie voorziet in een beoordeling van al deze soorten. In het kader van de Intermediate Assessment 2017 worden tuimelaars in kustgebieden en orka's afzonderlijk beschouwd.

Figuur 1: Kaarten met modelmatige dichtheid van diverse soorten walvisachtigen gebaseerd op analyses van gebundelde gegevens van SCANS-II, CODA en T-NASS in de Europese Atlantische Oceaan in de zomer van 2005 en 2007.

©OSPAR Commission, 2017 <https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/intermediate-assessment-2017/biodiversity-status/marine-mammals/abundance-distribution-cetaceans/abundance-and-distribution-cetaceans/>

Het gebied kenmerkt zich door een wijde verspreiding van walvisachtigen, waarbij de relatief geringe overlap in voorspellingen over veelgebruikte gebieden aantoont hoe diverse soorten de omgeving verschillend benutten. SCANS-II: Small Cetacean Abundance in the European Atlantic and North Sea. CODA: Cetacean Offshore Distribution and Abundance in the European Atlantic. T-NASS: Trans North Atlantic Sightings Survey.

Aanvullende Nederlandse duiding

Voor het Nederlands deel van de Noordzee zijn sinds 2010 aantalschattingen van bruinvissen beschikbaar. Een trendanalyse kan nog niet gemaakt worden. Daarnaast komen witsnuitdolfijn en dwergvinvis op het NCP voor, maar aantalschattingen voor het NCP voor deze soorten ontbreken.

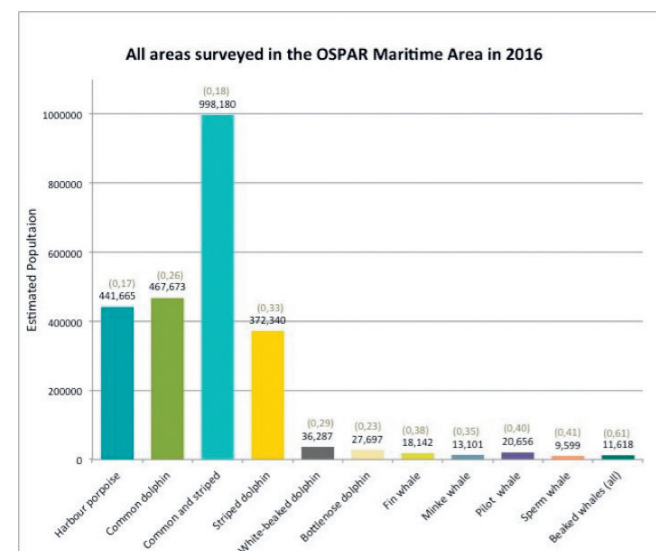
Resultaten

OSPAR

Verspreidingskaarten met dichtheden van walvisachtigen in de Noordzee, de Keltische Zee, en de Golf van Biskaje en de Iberische Kust laten een ruime verspreiding over het OSPAR-zeegebied zien (Figuur 1). De relatief geringe overlap in gebieden waarvan is voorspeld dat walvisachtigen er veel voorkomen, toont aan hoe diverse soorten het zeegebied verschillend benutten. Bruinvissen beperken zich meestal tot de ondiepe wateren van het continentaal plat, terwijl gestreepte dolfijnen, spitsnuitdolfijnen, gewone vinvissen, potvissen en grienden zich voornamelijk ophouden in de diepe wateren voorbij dat plat. Op hun beurt begeven tuimelaars, witsnuitdolfijnen, gewone dolfijnen en dwergvinvissen zich zowel in ondiepe als in diepe wateren. In 2016 leverde het nieuwste SCANS-III-rapport aantalschattingen op van bruinvissen, gewone dolfijnen, gestreepte dolfijnen, witsnuitdolfijnen, tuimelaars, gewone vinvissen, dwergvinvissen, grienden, potvissen en spitsnuitdolfijnen (Figuur 2). De wateren van Ierland en IJsland werden hierbij echter buiten beschouwing gelaten.

Voor de evaluatie van diachrone veranderingen in verspreiding is onvoldoende informatie beschikbaar, behalve over de bruinviss in het Kattegat en de Deense zeestraten Grote Belt, Kleine Belt en Sont (waarover uitvoerige informatie beschikbaar is uit 1994, 2005, 2012 en 2016). Dit geldt ook voor de bruinviss, witsnuitdolfijn en dwergvinvis in de Noordzee (waarover uitvoerige informatie beschikbaar is uit 1994, 2005 en 2016, plus nog een aantal andere jaren over de dwergvinvis). Bruinvissen hebben zich tussen 1994 en 2005 duidelijk verplaatst van voornamelijk het noordelijke naar voornamelijk het zuidelijke deel van de Noordzee. In 2016 zette deze verschuiving door, waarbij het aantal waarnemingen in Het Kanaal dat jaar toenam ten opzichte van voorgaande jaren. Voor de dwergvinvis is enig bewijs aanwezig van een soortgelijke, maar minder uitgesproken trend. In de verspreiding van witsnuitdolfijnen lijkt tussen 1994 en 2016 geen verandering te zijn gekomen.

Aanvullende Nederlandse duiding

Figuur 2: Aantalsschattingen uit de SCANS-III-survey 2016, inclusief de variatiecoëfficiëntwaarden (cv)

©OSPAR Commission, 2017 <https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/intermediate-assessment-2017/biodiversity-status/marine-mammals/abundance-distribution-cetaceans/abundance-and-distribution-cetaceans/>

De beschikbaarheid van drie of meer vergelijkbare aantalsschattingen is beperkt tot de bruinvis, witsnuitdolfijn en dwergvinvis in de Noordzee, alsmede de bruinvis in het Skagerrak, het Kattegat en de Deense Zeestraten. Binnen deze gebieden is geen enkele trend in soortpopulaties waargenomen. Voor andere soorten is het onmogelijk om met enige mate van zekerheid te beoordelen of populaties groeien, gelijk blijven of krimpen. In 2016 toonden de nieuwste aantalsschattingen echter cijfers die overeenkwamen met of hoger waren dan eerdere bevindingen in soortgelijke gebieden.

De betrouwbaarheid van de methodiek en van de beschikbaarheid van gegevens is matig, respectievelijk laag.

Conclusie

OSPAR

Binnen het door OSPAR bestreken zeegebied kennen walvisachtigen een brede verspreiding in een scala aan habitats en komen ze over het algemeen in grote aantallen voor. Naar schatting leven er in de Noordzee, de Keltische Zee en de Golf van Biskaje en Iberische Kust meer dan 1,5 miljoen walvisachtigen. Doordat er voor de meeste soorten slechts twee vergelijkbare aantalsschattingen beschikbaar zijn, is een gedegen analyse van ontwikkelingen onmogelijk. De schattingen van bruinvissen, witsnuitdolfijnen en dwergvissen in de Noordzee, alsmede van bruinvissen in het Kattegat en de Deense zeestraten Grote Belt, Kleine Belt en Sont, gedaan sinds 1994, geven geen blijk van veranderingen in abundantie. Daarentegen is er een

aanzienlijke zuidwaartse verschuiving waarneembaar in de verspreiding van bruinvissen in de Noordzee tussen 1994 en 2005. Deze trend zette in 2016 door en heeft waarschijnlijk te maken met een veranderende beschikbaarheid van prooi.

Om ontwikkelingen effectiever te kunnen opsporen, is er behoefte aan grootschalige onderzoeken – idealiter met grotere regelmaat dan voorheen.

Aanvullende Nederlandse duiding

De zuidwaartse verschuiving in de verspreiding van bruinvissen maakt het NCP belangrijker voor deze soort. Monitoring op NCP-schaal wint hiermee aan waarde.

Methodie

OSPAR

Zie <https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/intermediate-assessment-2017/biodiversity-status/marine-mammals/abundance-distribution-cetaceans/abundance-and-distribution-cetaceans/>, 'Assessment methods'.

Aanvullende Nederlandse duiding

Naast de grootschalige SCANS surveys zijn frequente kleinschalige aerial surveys van belang om de SCANS surveys aan te vullen en in context te plaatsen door informatie over andere seizoenen dan de zomer te verzamelen.

Kennishiaten

OSPAR

Gezien de schaarste of afwezigheid van historische gegevens over de abundantie en verspreiding van walvisachtigen is er voor de meeste soorten ontoereikende informatie beschikbaar om hun status te beoordelen. Door het gebrek aan gegevens is een eventuele oorzaak-gevolgrelatie tussen menselijke activiteiten enerzijds en de abundantie en verspreiding van walvisachtigen anderzijds onmogelijk te bepalen. Als de regelmaat van grootschalige surveys wordt verhoogd, kunnen ontwikkelingen effectiever worden opgespoord. Er is een gebrek aan grootschalige seizoensgebonden gegevens als gevolg van het feit dat grootschalige surveys tot dusver in de zomer plaatsvonden.

Aanvullende informatie van andere grootschalige surveys kan in de toekomst een deel van de kennishiaten opvullen.

Aanvullende Nederlandse duiding

Gecoördineerde regionale surveys kunnen een deel van de kennishiaten opvullen door aanvullende informatie in andere seizoenen dan de zomer te verzamelen. Een modelmatige analyse van dergelijke surveys zoals uitgevoerd binnen DEPONS (Gilles et al, 2016), kan aantalsschattingen en verspreiding per seizoen genereren.

Milieudoelen (Art 10)

Gerelateerde doelen

- D1T2: Herstel van rust voor zeezoogdieren en vogels door vermindering van visserij in de Vlakte van de Raan en de Noordzeekustzone (in het kader van het VIBEG-akkoord).
- D1T3: Realiseren instandhoudingsdoelstellingen voor habitat-typen en soorten in de Natura 2000-gebieden op zee (VHR).

- D1T4: Uitvoering van mitigerende maatregelen in kader van het Bruinvisbeschermingsplan van 2012, waaronder:
  - Bijvangstmonitoring en onderzoek naar toepassing mitigerende maatregelen (pingers)
  - Voorkomen of verminderen van schadelijke effecten van onderwatergeluid op bruinvispopulaties (NB-wet)
  - Verder onderzoek naar de effecten rond bouw en exploitatie van windmolenparken op zee op de bruinvispopulaties (in kader van WOZEP).
- D1T8: Verder onderzoek naar cumulatieve effecten in OSPAR-verband.

Beoordeling Art 8 versus de goede milieutoestand (Art 9)

Overall Status D1C2 bruinvissen	
Conclusie MS deel I 2018	Toestand verbeterd, maar de goede milieutoestand nog niet gehaald.
GMT gehaald	Verwacht wordt dat de GMT na 2020 wordt bereikt
Beoordeelde periode	1994-2016
Gerelateerde drukfactoren	Extraction of, or Mortality/injury to, wild species (by commercial and recreational fishing and other activities) / Input of anthropogenic sound (impulsive, continuous)

Status Criterium D1C2	
Criteria status	Goed
Beschrijving criterium status	Voor de bruinvis, de witsnuitdolfijn en de dwergvinvis (de drie meest voorkomende walvisachtigen in de Noordzee) laten de grootschalige tienjaarlijkse tellingen van kleine walvisachtigen in de Europese Atlantische wateren (SCANS 1994, 2005 en 2016) geen duidelijk waarneembare trends zien. Wel is bij deze drie soorten sprake van een verschuiving in het voorkomen van de soorten. Dankzij de zuidwaartse verschuiving in de verspreiding van bruinvis is het Nederlands deel van de Noordzee relatief belangrijker geworden voor de bruinvis.
Gebruikte parameter	Trend als GES definitie
Drempelwaarde of gewenste trend (TV upper)	Tenminste een stabiele trend van de populatie bruinvissen.
Bron van de drempelwaarde, limiet of trend	De Habitatrichtlijn / Convention on Biological Diversity / Convention on Migratory Species / OSPAR
Bereikte waarde of trend (Value achieved upper)	De tellingen van kleine walvisachtigen in de Europese Atlantische wateren (SCANS 1994, 2005 en 2016) laten een stabiele trends zien.
Trend vergeleken met de vorige beoordeling	Deze vergelijking kan niet gemaakt worden doordat de vorige beoordeling op een andere wijze is uitgevoerd.
Drempelwaarde of gewenste trend bereikt?	Er is voldaan aan de eis van een stabiele trend.
Beschrijving	Voor de bruinvis, de witsnuitdolfijn en de dwergvinvis (de drie meest voorkomende walvisachtigen in de Noordzee) laten de grootschalige tienjaarlijkse tellingen van kleine walvisachtigen in de Europese Atlantische wateren (SCANS 1994, 2005 en 2016) geen trends zien. Wel is bij deze drie soorten sprake van een verschuiving in het voorkomen van de soorten. Dankzij de zuidwaartse verschuiving in de verspreiding van bruinvis is het Nederlands deel van de Noordzee relatief belangrijker geworden voor de bruinvis.
Gerelateerde indicator	D1C1, Bruinvisbijvangst